

# AKROPOLITANEC

ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

DANES SEM VIDELA ...  
POMLAD



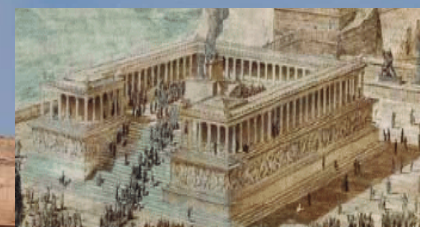
GOVORICA PTIC



BOTTICELLI –  
FILOZOF LJUBEZNI



PERGAMONSKI OLTAR –  
ZMAGA REDA NAD KAOSOM



FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO



[www.akropola.org](http://www.akropola.org)

# TEČAJ PRAKTIČNE FILOZOFIJE

BHAGAVAD-GITA  
ARISTOTEL  
KONFUCIJ  
PLATON  
BUDA  
...

VELIKA UČENJA VZHODA IN ZAHODA



**TOREK, 18. 4., OB 20. URI**  
**TYRŠEVA 7, MARIBOR**



AKROPOLA.ORG

## AKROPOLITANEC

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

MAREC 2023 | ŠT. 88

## NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

059 78 02 11

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

## IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

## UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Grafično oblikovanje: Nija Androjna

B E S E D A  
U R E D N I K A

## OBNOVA ZA OHRANITEV MLADOSTI

Čas nam prinaša priložnosti, nova doživetja – enkrat prijetna, drugič zahtevna, a prav vsa lahko prelevimo v izkušnje. Vse, kar se nam zgodi, vse, kar doživimo, lahko izkoristimo za lasten razvoj. Tako bi z leti morali postajati vse močnejši, vse spretnejši.

Ta pozitiven scenarij je možen, če se naučimo umetnosti soočanja, rasti in preseganja. V resnici pa ni tako redek nasproten pojav, ko nas akumulirane in predvsem slabo asimilirane izkušnje začenjajo dušiti.

Posamezni dogodki nas lahko čustveno pretresejo, v duši ustvarijo bolečine, razočaranja, preko uma pa povežejo plašč nezaupanja. Še huje je, da ta stanja dolgo ostajajo z nami. Če sproti ne predelujemo dogodkov, dopuščamo, da nas z leti obda en plašč grenkobe za drugim. Čeprav je posamezen dogodek morda neznamen in na videz nedolžen, nas akumulacija mnogih neopazno vse bolj obremenjuje, vse dokler se v nekem trenutku ne znajdemo povsem ukočeni in zadušeni. Tako izgubljam vizijo, sanje, izgubljam vedrino in na koncu še vitalnost. Postaramo se od znotraj, včasih fizično še mladi.

Zato se je treba naučiti umetnosti prerajanja. Vsaka izkušnja je priložnost. Sprejeti jo je treba, jo ozavestiti, se naučiti njene lekcije in ko je potrebno, zapustiti za seboj stvari, ki morajo za nas umreti. Če tega ne storimo in se trohnečih psihičnih stanj še naprej oklepamo, z njimi neustrezno hranimo svojo dušo in se tako zastrupljamo. Kar se ne more konstruktivno vključiti v naše življenje, je preprosto treba spustiti, nato iz sebe izplakniti, kakor to stori aprilski dež, ki očisti nebo in ga pripravi za prihod prenovljene moči sonca. Na koncu, ki je v bistvu nov začetek, pa dajmo več energije preostalim vrednim elementom, semenom lanske rastline, ki je sama morda že razpadla. Dajmo energijo našim novim spoznanjem, in to bo svež impulz za prihodnost.

Tako uspešno prestana notranja bitka pripelje do zmage in možnosti za novo rojstvo. Nike, boginja zmage, je spremljevalka Atene, bojevite boginje modrosti, kar nam govori, da modro vodena bitka neizbežno privede do zmage. Premagani preskušnji sledi revitalizacija in obnova entuziazma.

Ne glede na pretekla leta ali prav zaradi njih se naučimo ohranjati vitalnost in vedrino. Z vsakokratno prenovo ostanimo mladi.

Andrej Praček, urednik

## V TEJ ŠTEVILKI:

• REFLEKSIJA:  
DANES SEM VIDE LA ...  
POMLAD 5• NARAVA:  
GOVORICA PTIC 8• UMETNOST:  
BOTICELLI – FILOZOF  
LJUBEZNI 12• STARE KULTURE:  
PERGAMONSKI OLATR –  
ZMAGA REDA NAD KAOSOM 15



## **VESELA FIZIKA**

**DELAVNICA ZA OTROKE IN MLADINO**

**SOBOTA, 15. 4. 2023, OD 11. DO 13. URE, WOLFOVA 8 V LJUBLJANI**



## **KAKO OBVLADATI ČAS**

**PREDAVANJE IN DELAVNICA**

**SOBOTA, 1. 4. 2023, OD 10. DO 14. URE, TYRŠEVA 7, MARIBOR**

# DANES SEM VIDELA ... POMLAD

DELIA STEINBERG  
GUZMÁN

Danes sem videla pomlad. Čeprav si jo lahko ogledamo vsako leto, živimo tako zaposleno življenje, da se zgodi, da gredo velike lepote narave neopažene mimo nas.

Pomlad, ki sem jo videla danes, je žarela kot prefinjen in iskriv duh med drevesi. Ta čudovita slika je pritegnila mojo pozornost in v tistem trenutku sem se spomnila nežnih likov, ki jih je upodobil Botticelli v svoji različici *Pomladi*. Tako kot nam svet domišljije podarja "čudeže", je k meni prišla pomlad in za seboj pustila sporočilo ...

Spodbudilo me je, da se spomnim, kako blizu sta si spanec in smrt, da vidim, kakšno moč, da premaga oboje, ima pomlad,

kajti tam, kjer se nam zdi, da ni več ničesar, se pojavi čudež vstajenja.

Spomnilo me je na to, kar so stara izročila povezovala z misterijem Sonca: prvi žarek prvega pomladnega dne (pravzaprav prvega dne v letu) prinaša posebno moč novega, čistega in dobrega. Je tudi prvi dih po dolgem obdobju, je prva svetloba po nepretrgani temi.

Spomnila me je na vrednost Lepote, a ne lepote, sestavljene iz nakopičenih oblik, temveč izpeljane v preprostih linijah, komaj nakazanih obrisih: pomladna lepota, mladostna, naivna, naravna. Spoznala sem, da je lepota pomlad sama, da

**SPODBUDILO ME JE, DA SE SPOMNIM,  
KAKO BLIZU STA SI SPANEC IN SMRT,  
DA VIDIM, KAKŠNO MOČ, DA PREMAGA  
OBOJE, IMA POMLAD, KAJTI TAM, KJER  
SE NAM ZDI, DA NI VEČ NIČESAR, SE  
POJAVI ČUDEŽ VSTAJENJA.**



je to Ženska in da bi morale vse ženske – kot hčere pomladi – znati posnemati njene čarobne izraze lepote.

Spomnilo me je na nasmeh ob prebujanju, na otroka, ki zjutraj odpre oči ... Koliko je vreden en sam nasmeh v tem svetu zime, polnem bolečine in agresije ...

Spomnilo me je na toplino dobronamernega in prijetnega gosta, na možnost pomagati, na zvestobo in ljubezen do nekoga, ki jo potrebuje, na možnost biti plemeniti ...

**POMLAD JE VEČNA.  
K NAM PRIDE LE ENKRAT NA LETO,  
TODA V PREOSTALEM DELU LETA  
HRANIMO VIR NJENE SKRIVNOSTI.**

In dotaknila sem se nekaterih skrivnosti večnosti: lepote, nežnosti, čistosti, plemenitosti – delov večnosti. Večnost ni neskončnost, prazen, žalosten in hladen prostor, v katerem se nič ne dogaja, ampak le minevajo ure ... Večnost je nenehno oživljanje, prebujenje v vsaki novi minuti, nenehno vračanje na začetek.

Pomlad je večna. K nam pride le enkrat na leto, pojavi se v svetlobi in cvetju, v toplini in zvoku. Toda za trenutek

ustavimo ta živi spomin, kajti v preostalem delu leta hranimo vir njene skrivnosti: vsako jutro se zbudimo, živimo vsak dan, izkoristimo vsako uro in ohranjamo svežino, potrebno za jutrišnje ponovno rojstvo, približujemo se bogastvu obilja, ki prihaja v letnem času, imenovanem poletje.

Za tiste, ki korakamo, za tiste, ki o popolni uresničitvi poletja še vedno lahko samo sanjamo, za tiste, ki potrebujemo podporo prijateljske roke: pomlad je prišla za vse nas.

Danes sem videla pomlad kot darilo, ki nam ga podarja Čas in napoveduje trenutek, ki bo prišel. To videnje me je razveselilo, ker je v življenju toliko težkih in nasprotujočih si trenutkov, da človek lahko celo podvomi, da bo pomlad kadarkoli spet prišla ali da bo sonce zjutraj pokazalo svoj obraz.

Danes sem videla Čas, ki se, kot vedno, zelo trudi, da se ne izneveri tistemu, kar je bilo prej, v preteklih pomladih, in kar je zdaj, v tem, kar šele prihaja. Pomlad je, po mojem mnenju, vedno enaka, ampak ... kako jo spreminjajo temni valovi našega časa!

V preteklih stoletjih so pomlad upodabljali s podobo krhke device, ki simbolizira prebujanje celotne narave, vsega, kar je lepo, dobro in kar spi globoko v človeku. Bila je sinonim za veselje in ponovno snidenje, za srečo in svetlobo. Je poziv, da





FLORA  
RIMSKA FRESKA IZ 1. STOL.  
VILLA ARIANNA, POMPEI

## POMLAD JE POZIV, DA ZAČNEMO ZNOVA, DA POZABIMO NA STARE BOLEČINE, DA ZAČUTIMO VITALNO ENERGIJO, KI TEČE SKOZI NAŠE TELO.

začnemo znova, da pozabimo na stare bolečine, da začutimo vitalno energijo, ki teče skozi naše telo. Pomlad plaho hodi in iz dneva v dan razkriva skrivnost sveta, ki je spal vso zimo, sledi smeri rasti in razvoja proti zrelosti poletja. Zaradi vsega tega je vedno sprejeta z veseljem in upanjem. Nisem bila edina, ki jo je videla ... Vsak človek je v očeh nosil iskrico podobe pomladi.

Brez dvoma se danes na pomlad gleda drugače. Danes se je treba potruditi, da jo vidimo. Svojo nalogo opravlja kot vedno, pojavlja se ob istih dnevih, ampak koliko več dela ima zdaj!

Koliko žalostnih predelov mora zbuditi?!

Ne težita nas več le mraz in tema zime. Veliko težja sta trpljenje in bremena, ki jih moramo nositi na že tako utrujenih ramenih. Težijo nas tudi mračne duše, sovraštvo in nerazumevanje, nesmisel in zablode, jeza in prezir ... Skoraj sploh ni pomembno, da prihaja pomlad. Kako opozoriti na njeno prisotnost v tako žalostnem okolju?

Vseeno mi jo je uspelo videti in verjamem, da bi lahko vsi v trenutku odprli svoje občutke in dušo pomladi.

Ne smemo dovoliti, da bi nas tesnoba popolnoma obvladala in naše življenje spremenila v neprekinjeno smrt. Ne smemo zavračati upanja in sanj o boljšem svetu, ki bi ga lahko zgradili v vsem, kar nas obdaja. Možnosti ni mogoče izčrpati tako hitro, kot mislimo, saj je usmiljenje Narave brezmejno in ponuja tisoč in eno novo pot. Luč pomladi neutrudno sije leto za letom, in nam narekuje, naj se znova potrudimo za vrnitev v pravo življenje.

Danes sem videla pomlad ... in nekega dne se bo to, kar je danes videti samo kot obris, spremenilo v resničnost. In spet se bo pred ljudmi pojavil simbol ljubezni in sreče.

Ko se narava, ki nenehno kroži, spet prebudi iz spanja, se zbudimo tudi mi! Ko cvetijo rože, ki napovedujejo sadove, cvetimo tudi mi! Poglejmo stran od vsakdanjih senc! Naučimo se pogumno živeti trenutne sanje, ki se bodo jutri uresničile!

Učiti se pomeni polno živeti vsak dan. Znati živeti pomeni od pomladi se naučiti umetnosti nenehne svežine. Drznite si in ugledali jo boste tudi vi, ker ... tudi za vas je prišla pomlad! 🌸

# GOVORICA PTIC

JULIAN SCOTT

Tako dolgo že živimo na Zemlji, a še vedno nismo povsem prepričani, zakaj ptice pojejo. Potrebujemo nekoga, ki bo razvozal šifro tega tujega jezika in nam dal ključ. Potrebujemo nov kamen iz Rosette.

*Annie Dillard, Pilgrim at Tinker Creek*

Od nekdaj so obstajale legende o ljudeh, ki so se lahko sporazumevali s pticami in razumeli njihov jezik. Sveti Frančišek Asiški je na primer pticam pridigal, kralju Salomonu pa so ptice služile kot pismonoše. Obstaja zgodba o starogrškem modrecu Apoloniju iz Tiane, ki pripoveduje, kako je modrec raztolmačil govor vrabcev na drevesu: eden od njih je drugim povedal, da je našel zrno, ki je padlo z voza, zato so vsi odleteli uživati v gostiji. Modrec je želel sporočiti, da so vrabci zelo dober zgled za ljudi, ki želijo, ko enkrat pridobijo bogastvo, vse to obdržati zase.

Obstajajo tudi zgodbe o pticah, ki komunicirajo z ljudmi, da bi jim pomagale. Neki pisec navaja nedavni primer starejše ženske, ki je padla s pečine na plažo in jo je rešil galeb, ki je o tem "obvestil" njeno sestro. To je storil tako, da je s kljunom močno udarjal po oknu njene hiše in mrzlično mahal s krili, dokler ni odšla ven. Zatem jo je odpeljal do roba pečine, s katere je padla njena sestra. To je bil galeb, ki sta ga ti sestri redno hranili, zato ju je dobro poznal.

V različnih starih kulturah, kot so egipčanska, grška, etruščanska in rimska, so

posebej usposobljeni svečeniki preučevali let ptic in nato drobovje žrtvovanih ptic, da bi napovedali prihodnost. Hermes naj bi izumil abecedo s preučevanjem leta žerjavov. Ti primeri potrjujejo legendo o pticah kot glasnikih, s pomočjo katerih lahko bolje razumemo um oziroma dušo narave.

## INTELIGENCA PTIC

Te in številne druge zgodbe nas vodijo k vprašanju o inteligenci ptic, še posebej v povezavi z dvema dobro poznanima vrstama: papigami in vranami. Običajno si papige predstavljamo le kot posnemovalce, a desetletni eksperiment raziskovalcev z Univerze v Arizoni vodi do zaključka, da so se papige sposobne naučiti človeškega jezika in odgovoriti na vprašanje s smiselnim stavkom.





Izkazalo se je, da imajo vrane sposobnost izdelave orodja. En poskus je vključeval dve novokaledonski vrani, ki so jima dali dva kosa žice, enega ravnega in drugega ukrivljenega kot kavelj, s pomočjo katerih sta z drugega konca cevi vzeli posodico mesa. Prva vrana je izbrala ukrivljeno žico in uspešno dosegla meso ter z žico odletela. Drugi vrani, ki je ostala z ravnim kosom žice, jo je uspelo ukriviti in prav tako priti do hrane.

Inteligenca vran je bila dobro znana že v antiki. Ena od Ezopovih basni pripoveduje o vrani, ki se je domislila, kako piti vodo iz posode z ozkim grlom: v posodo je metala kamenje, da je dvignila gladino vode, ki je tako dosegla vrh.



## KOMUNIKACIJA MED PTICAMI

Drugi način za odkrivanje jezika ptic je analiza njihove medsebojne komunikacije. Kaj si ptice sporočajo, ko žvrgolijo ali pojejo?

Pomen petja nekaterih ptic so odkrivali z raziskovanjem vedenja živali. Ko se na primer približa plenilec, ptice s posebnim glasom sporočajo nevarnost, pojejo tudi, da privabijo partnerja ali s kričanjem branijo svoje ozemlje. Čeprav ostaja veliko neznanega, zapletena govorica ptic počasi postaja čedalje jasnejša.

Ugotovljeno je bilo, da ameriške sinice ne uporabljajo samo enega, ampak več različnih vokalizacij alarma, odvisno od vrste plenilca in stopnje ogroženosti. Različne vrste pomenov se prenašajo glede na to, ali je *glisando* naraščajoč ali padajoč, čeprav je glasbeni interval enak. Tako sinica uporablja en ton, da reče "pridi sem" in drugega, da reče "pojdi stran".

Ali lahko, glede na to, da je v jeziku ptic več kompleksnosti, kot smo mislili, govorimo o pogovoru med pticami? Ali njihov jezik presega zgolj instinktivno? Na to je zelo težko, skoraj nemogoče odgovoriti. Tako bi lahko tudi vso človeško dejavnost zreducirali na razmnoževanje in teritorialnost, če bi se človekovega vedenja lotili le s površinskega vidika. Možno je, da se ptice med sabo pozdravljajo, skupaj pojejo iz užitka, izražajo hvaležnost vzhajajočemu soncu, se pogovarjajo o vremenu in obrekujejo.

Konrad Lorenz, slavni avstrijski naravoslovec, je v svojem klasičnem delu *Prstan kralja Salomona* preučeval številne primere socialnega vedenja ptic. Eden od teh primerov govori o glavnem samcu jate kavk, ki se je "zaljubil" v samico, ki je bila prej nizko v hierarhiji jate, celo trpinčena. Ko je postala družica vodje, se je odnos drugih ptic do nje spremenil – začeli so jo obravnavati kot "predsednikovo ženo". Če imajo ptice tako zapletene medsebojne odnose, ni nemogoče verjeti, da lahko na neki način govorijo ali razpravljajo o teh vprašanjih.

V študiji *The Human Nature of Birds* je Theodore Xenophon Barber ugotovil: "Ko so mikrofone skrbno postavili na mesta, kjer so vrane počivale in se hranile, so ugotovili, da ptice oddajajo veliko več, pogosto šepetajočih zvokov, kot je bilo pričakovano. V tem primeru je raziskovalec opazil, da se "pogovarjajo", kot da bi se osredotočale na dogodke, ki so se zgodili čez dan."

Ptice uporabljajo tudi posebne zvoke za izražanje čustev. Ko so labodi vznemirjeni, se oglašajo kot zvok sirene ali hupe. Druge ptice izpuščajo bojne krike, ko želijo odgnati morebitnega plenilca. Naravoslovec Alexander Skutch (1904 – 2004), najbolj znani svetovni strokovnjak za neotropske ptice,

gre še dlje od tega. V eni izmed svojih številnih knjig – *The Minds of Birds* – ptičjim glasovom pripisuje čustva, podobna človeškim. En primer, ki ga navaja, je univerzalni pojav ptičjega petja ob zori. Medtem ko televizijski naravoslovec David Attenborough razlaga, da ptice najglasneje pejejo ob zori, ker, med drugim, zvoki še posebej dobro potujejo v zgodnji zori, Skutch verjame, da so ptice v stanju izrazitejših čustev, ko gledajo vzhajajoče sonce.

pevski organ, ki je značilen le za ptice. Sestavljen je iz dveh "cevi", ki delujeta neodvisno in tako omogočata ustvarjanje več zvokov hkrati. Ko ptica stisne pljuča, gre zračni tok skozi obe odprtini in tako nastane glasbeni zvok. Zvok se razlikuje tudi glede na sapnik, ki je lahko daljši ali krajši, odvisno od vrste ptice. Zaradi te zapletene strukture so nekatere ptice sposobne proizvesti 80 različnih tonov na sekundo, čeprav jih človeško uho sliši le kot en neprekinjen ton. To dejstvo



Druge ptice uporabljajo tehniko bobnanja, da prenesejo svoje sporočilo. Velika žolna na primer zaradi njihove resonance izbere votle veje ali odmrle debla, po katerih s kljunom udari dvajsetkrat na sekundo. Sporočilo je odvisno od pogostosti in hitrosti udarcev. Človeško uho jih ni sposobno razvozlati, lahko pa to dosežemo z analizo posnetih zapisov.

## GLASBENI JEZIK PTIC

Ena najbolj znanih, a najmanj razumljenih oblik ptičjega jezika je ptičje petje. Čeprav je bilo na to temo opravljenih veliko raziskav, je namen ptičjega petja še vedno predmet ugibanja.

Ptice pevke imajo sposobnost petja, vendar za razliko od ljudi za ustvarjanje glasu ne uporabljajo glasilk, temveč sirinks,

potrjuje tudi zvočni posnetek spektrografa, s katerim beležijo ptičje petje.

Ptičje petje lahko vsebuje do dva tisoč ponavljajočih se elementov ali "kitic" in je najbolj dodelana serija sporočil v ptičjem jeziku. Če na ptičje petje gledamo le z behaviorističnega vidika, je skoraj nemogoče v celoti videti in razumeti razloge, zakaj ptice pejejo. Vsi avtorji se strinjajo, da nimamo celotne slike in da se moramo izogibati dogmatskim trditvam. Glede pomena, ki ga vsebuje ptičje petje, lahko pridobimo nekaj vpogleda z analizo njegove glasbene strukture.

V primerjavi s človeško glasbo bi bila ptičjemu petju še najbolj podobna indijska raga, ki ima bolj subtilno in dodelano strukturo kot zahodna glasba. Ptičje petje ima očitno glasbeno strukturo, vendar je človeškemu ušesu nerazumljiva.

Avtorja Christopher Bird in Peter Tompkins v delu *Secrets of the Soil* ugotavljata podobnosti med ptičjim petjem in indijsko rago ter trdita, da imata obe glasbeni obliki – še posebej zvok jutranjega zbora – neverjetno blagodejen učinek na rast rastlin. Ali ne bi moglo imeti ptičje petje nedvomne vloge v naravi, ki temelji na moči zvoka, vibracij in resonance?

### ZA ZAKLJUČEK

Kar vemo o različnih področjih narave in življenja, je zamejerno malo v primerjavi s tem, česar ne vemo. Govorico ptic lahko morda razložimo na dva načina: racionalno-znanstvenega, ki temelji na zaključkih, pridobljenih iz vedenjskih študij, spektrografskih meritev in glasbene analize. Iz njih se lahko veliko naučimo in razumemo, a je to znanje še vedno zelo omejeno. Drugi način je intuitiven, da se naučimo brati iz knjige narave. Dokler ne razvijemo višje intuicije, se moramo zadovoljiti s prvo metodo, a tudi ta odpira vrata, ki so bila prej zaprta. Tako kot vse poti vodijo v Rim, vse raziskave vodijo k razumevanju, da je vsako kraljestvo mikrokozmos glede na celoto. V naravi se vse sporazumeva, tudi najmanjše bakterije. Vsako kraljestvo ima svoj jezik, kanal, ki nam omogoča razumevanje bitij, ki prebivajo v njem. 🌿



# BOTTICELLI

## – FILOZOF LJUBEZNI

ISABELLE OHMANN

Danes večinoma občudujemo Botticellijevo izvrstno slikarstvo, prežeto s simboliko, pozabljamo pa, da je pripadal živahnemu intelektualnemu krogu renesančnih Firenc.

Alessandro (Sandro) Filippi, znan pod imenom Sandro Botticelli, se je rodil v Firencah leta 1444/1445. Sprva se je začel učiti zlatarske obrti, slikanje pa ga je pritegnilo šele kasneje, v mladostništvu. Najprej se je pridružil Filippu Lippiju (1406 – 1469), kasneje pa je obiskoval Verrocchijevo delavnico v družbi Ghirlandaija, Lorenza di Credija, Perugina in Leonarda da Vinci (1452 – 1519), s katerim se je sprijateljal.

Med delom v Verrocchijevi delavnici se je seznanil z različnimi slikarskimi tehnikami in harmonijo barv, pa tudi s skrivno in subtilno uporabo božanskega sorazmerja ali zlatega reza, tiste popolnosti, ki jo lahko občutimo v slikah *Poklon kraljev*, *Pomlad* in *Rojstvo Venere*. Botticellijeva dela izžarevajo svežino barv, prefinjeno lepoto obraza in eleganco linij, številna med njimi pa predstavljajo mojstrsko uprizoritev načel neoplatonske filozofije.

Njegovo slikarstvo je hkrati prefinjeno in intelektualno, kar je v nasprotju z novimi tokovi, ki so jih nekaj desetletij pozneje obudili da Vinci, Rafael in Michelangelo.

Botticelli je vse življenje preživel v Firencah, razen enega krajšega bivanja v Rimu okoli leta 1481, ko je na željo papeža Siksta IV. mojstrsko naslikal nekaj prizorov v Sikstinski kapeli. Okoli leta 1490 se je začel ukvarjati z ilustriranjem Dantejeve *Božanske komedije*, delom, ki ga je zaposlovalo vse do njegove smrti leta 1510.



S. BOTTICELLI, AVTOPORTRET, DETAJL Z DELA POKLON SV. TREH KRALJEV

### KULTURNI KROG V FIRENCAH

Botticelli ni zrasel v genija zaradi vajeništva v delavnicah slikarskih mojstrov, ampak zaradi močne spodbude, ki jo je prejel v firenški Platonski akademiji, ki je združevala umetnike, pisatelje in znanstvenike. Tam se je v duhu neoplatonizma izoblikoval nov pogled na svet, ki je poskušal povezati grško in rimsko kulturno dediščino s krščanstvom.

V Firencah je obiskoval filozofe, kot je Marsilio Ficino, ki je razvil filozofska načela renesanse in jih prepojil z neoplatonizmom. Navdihoval ga je tudi Alberti, avtor traktata o slikarstvu, ki ga je spremljal vse življenje. Ta knjiga je v njem

prebudila dve ambiciji: da bi se nekega dne izenačil s pesniki v izražanju simbolnih podob in da bi postal novi Appelle, najslavnejši antični slikar, čigar tihožitja so bila tako živa, da so lahko prevarala celo ptice.

Njegove najbolj drzne alegorične stvaritve je navdihnil pesnik Angelo Poliziano, ki je bil tudi član akademije in učitelj otrok Lorenza Veličastnega.

### NEOPLATONIZEM, LEPOTA IN LJUBEZEN

Intelektualni, moralni in duhovni vpliv tega platonskega kroga na kulturno življenje Firenc je bil ogromen. Tam so se proučevale predvsem osnovne teze neoplatonizma, kjer sta v središču pozornosti lepota in ljubezen.

Ljubezen je, kot trdi Platon v svojem delu *Simpozij, metaxu*, to je posrednik med čutnim in razumnim svetom, torej svetom idej in načel, ki vladajo svetu. Ljubezen omogoča vpogled v skrivnosti veselja in povzdigne dušo iz materialnega v božansko, zato imajo majhni amoret (kupidi), ki se pogosto pojavljajo v renesansi, krila kot Eros.

Ljubezen se rodi iz želje po lepoti, kot pravi Platon v *Simpoziju*:  
*"Ljubezen je želja, hrepenenje, ki ga prebudi Lepota."*

Lepota ni le harmoničen spoj delov. Lepota je sijaj in žar božanskega, umetnost, ki ustvarja lepoto, pa ima skriti pomen, ki povzdigne dušo.

Botticelli v *Pomladi* prikaže tri bistvene korake v preobrazbi duše filozofa, ljubitelja modrosti, ki mora, prebujen od lepote, v sebi vzpostaviti enotnost, da bi uresničil svoje iskanje resnice.

### BOTTICELLI, SLIKAR IDEALNE LEPOTE

Iskanje idealne lepote je bilo velik izziv za vse slikarje visoke renesanse (Rafael, da Vinci, Michelangelo), medtem ko je bil Botticelli skoraj obseden z njim.

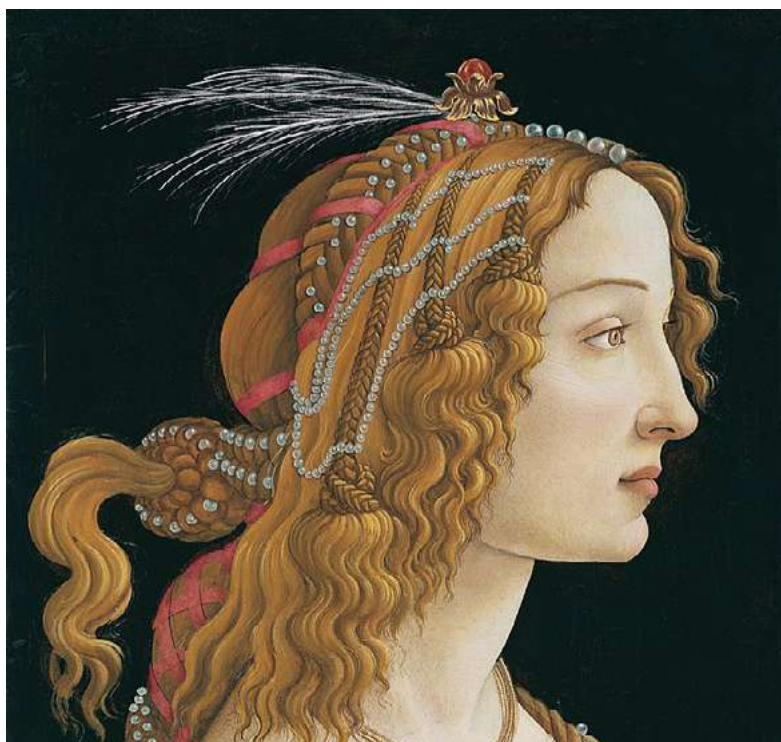
Njegove slike so polne idealiziranih upodobitev žensk. Naj gre za *Venero* ali *Devico Marijo*, so to podobe vzvišene ljubezni, kontemplacija lepote ženske, ki očara dušo in jo povzdigne do skrivnosti božanskega.

Dovolj je opazovati obraze na njegovih slikah, da opazimo njihovo, skoraj naravno idealizacijo: mitološki liki (*Rojstvo Venere*), verske osebe (*Marija*) ali portrete vrstnikov (*Portret mlade ženske*) po letu 1480.

Genialnost umetnika je v tem, da začuti lepoto sveta in bitij, ki ga obdajajo, naslika nekaj, kar je še dlje od te vidne lepote in tako naredi ideal lepote, dostopen vsakomur.



MARIJA MAGNIFIKAT, 1481



PORTRET MLADE ŽENSKÉ, VERJETNO SIMONETTA VESPUCCI, 1484

## UMETNIK KOT MAG

V vzdigu duše od lepega k dobremu predstavlja umetnost, zlasti slikarstvo, ne le estetsko, temveč tudi etično in duhovno pot in umetnik je njegov glasnik. Kot tak ne more biti izvrsten izključno v tehniki. Da bi svoje delo oblikoval v materiji, mora najti in doseči ideale.

Umetnikovo delo tako postane odraz višje ideje, ne pa individualne zamisli. S svojo simbolično sporočilnostjo in estetsko vrednostjo pusti poseben vtis v duši in jo vodi v njeno osvoboditev.

Na ta način se je Botticelli skušal povzpeti do stanja, ko umetnik, ki slika z očmi duše in ne telesa, postane na neki način prerok božanskega. Umetnik, tako kot mag, poskrbi, da se v očeh ljudi skozi lepoto prikaže tisto duhovno. 🪄



PRIMAVERA (OK. 1482), UPODOBITEV SPOMLADANSKE PRENOVE FLORENTINSKE RENESANSE.

OD LEVE PROTI DESNI: MERKUR, TRI GRACIJE, VENERA, FLORA, KLORIS, ZEFIR.

# PERGAMONSKI OLTAR

## – ZMAGA REDA NAD KAOSOM

Pergamonski oltar je en najbolj znanih spomenikov helenistične umetnosti.

Starodavna akropola leži na severozahodu Male Azije. 330 m visok hrib dominira nad planjavo, po kateri se vije reka Kaikos. Pergamon je dosegel vrhunec pod dinastijo Atalidov, naslednikov Aleksandra Velikega. Njihov razcvet se začne z vzponom kralja Atalosa I. Ta v letu 241 pr. n. št. premaga keltska plemena, ki so plenila po Anatoliji, obvaruje Pergamon in se vzpne na prestol. Pod njegovima sinovoma Eumenesom II. In Atalosom II. postane dinastija Atalidov ena najmočnejših v helenističnem svetu.



REKONSTRUKCIJA ZEVSOVEGA OLTARJA V PERGAMONU

Akropolo je zgradil kralj Eumenes II. okoli leta 170 pr. n. št.. Zevsov žrtveni oltar je bil postavljen na terasi pod Ateninim templjem.

Obiskovalec, ki se je po strmi poti vzpenjal do velike terase in skozi glavni vhod vstopil v akropolo, se je nenadoma znašel na vzhodni strani mogočnega živo obarvanega Zevsovega oltarja.

Tu se Heraklej ob boku Olimpijcev bori z Giganti. V sredini dominira oče bogov Zevs s plapolajočim ogrinjalom, ki s svojo desnico nad sovražne gigante meče strele. Ob Heri vodi Zevsov voz boginja Iris. Atena trga Alkineja iz objema zemlje in pošilja proti njemu pogubno kačo. Njegova mati Gaja zama prosi za sinovo življenje.



ATENA IN NIKE SE BORITA Z ALKIONEJEM (LEVO), GAJA SE DVIGA S TAL

Na južni strani se proti Gigantom borijo zvezdna božanstva skupaj s titani, ki poveljujejo silam svetlobe in časa. Titanka Fojba proti Gigantu zamahuje z baklo in njena hči Asterija drugega prebada z mečem. Poleg njiju se bori Helios v kočiji, ki jo vlečejo štirje konji, Eos (boginja zarje) jaha na konju in zadaja udarec z baklo. Na levi strani se mlad bog bori z levjeglavim velikanom.



HEKATA SE BORI PROTI KLITIJU (LEVO); ARTEMIDA PROTI OTOSU (DESNO)

Na severni strani se skupaj z Olimpijci, poleg Titanov, borijo Boginje noči in usode, kot so Gorgone in Moire. Upodobljena sta Pozejdon, ki se na svojem vozu dviga iz morja in Afrodita s kopjem. V sredini friza je upodobljena mlada boginja s spetimi lasmi, ki napada sovražnika z vazo, okoli katere je ovita kača. Mlada boginja naj bi bila Niks (boginja noči) ali Perzefona (boginja podzemlja).

Božanska in zavestna narava v človeku mora prevzeti oblast nad kaotičnimi silami, ki prav tako prebivajo v njem, in nad njimi zagospodariti. Do tega lahko pride le skozi boj.

Zahodna stran oltarja je posvečena morskim božanstvom. Na njej kraljuje Triton, Pozejdonov sin, fantastično bitje s človeškim trupom, nogami konja in kačjim repom, v spremstvu matere Amfitrite.

Isti proces se odvija tudi v razvijajoči se družbi, to je morda razlog, da je bila prav ta zgodba vklesana v spomenik, postavljen ob proslavitvi zmage civilizirane družbe nad vsiljivimi tujci.

Oltar je bil postavljen v čast vojaškim zmagam vladarjev Pergamona. Je mojstrovina helenističnega kiparstva, ki s svojim tridimenzionalnim učinkom in baročnim občutkom gibanja omogoči, da podobe pred očmi opazovalca oživijo. V globokem reliefu so prikazani dramatični prizori iz mitske Gigantomahije.



TRI MOJRE POBIJAJO GIGANTA AGRIJA IN TOA

Prikazani so Bogovi kot poroki pravičnega reda v boju s prvinskimi kaotičnimi silami narave v podobi Gigantov. Zmaga bogov je mogoča le s pomočjo smrtnih bitij, saj velikani od božje roke ne morejo umreti. Ta pomoč je prišla preko Dioniza in Herakleja, dveh Zevsovih sinov, ki sta se rodila smrtnim materam.



Svečan vstop v akro-polis, mesto na višini, s preходом ob prizorih Zevsovega oltarja, je pergamskega domačina ali tujega romarja potegnil v herojsko stanje in ga opogumil za sveto vojno v njem.

V Pergamonu tega objekta ni več. Delna rekonstrukcija 2000 let stare stavbe pa se danes nahaja v muzeju v Berlinu, kjer si jo lahko ogledate in podoživite proces, skozi katerega je šel antični romar. 🏛️



REKONSTRUKCIJA, MUZEJ PERGAMON, BERLIN



**PREBUJAM SE,  
DA BI OPRAVIL DELO ČLOVEKA.**

**MARK AVRELIJ**

[www.akropola.org](http://www.akropola.org)